

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

C. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta. Vsaka vrsta v »Malih naznanilih« stane 30 h.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg št. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 10. V Ljubljani, 31. maja 1915. Letnik XXXII.

Obseg: Ugotovitev porabe krme in paše. — Nova odredba glede skrčenja porabe ovsa. — Razglas c. kr. deželne vlade za Kranjsko. — Omejitve klanja govedi in prasičev. — Lastniki konj, pomnite glede krmljenja tole! — Podpišite drugo vojno posojilo! — Nezrelo žito je prepovedano krmiti! — Vojno žito in njega osrednji obratni urad na Dunaju. — Vprašanja in odgovori. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — **Inserati.**

Ugotovitev porabe krme in paše.

Na podlagi cesarske odredbe z dne 10. oktobra 1914., drž. zakonik 274, dne 8. maja t. l. izdana ministrska odredba z dne 6. t. m., drž. zakonik 111, ki se tiče ugotovitve porabe krme in paše, zelo primerno skrbti, da se vsa v ta namen služeča zemljišča v korist živinoreje popolnoma izkoristijo.

Ta odredba se glasi:

§ 1. Vsak posestnik je dolžan v l. 1915. vse svoje travnike, pašnike in planine porabiti za dobavo krme, oziroma jih popasti.

§ 2. Na podlagi ministrske odredbe z dne 15. avgusta 1914., drž. zakonik 200, morajo ustanovljene žetvene komisije v svojih okrožjih skrbeti, da se dobava krme, oziroma paše za kmetijske koristne živali pravočasno in popolnoma izkoristi. — Žetvene komisije so zato posebno dolžne:

1. Dognati vse one travnike, pašnike in planine, ki jim je potrebna pomoč za redno izkoriščanje vsled odpoklica lastnika k vojakom ali vsled zaprek zaradi vojne.

2. Ugotovitev vseh travnikov, pašnikov in planin, ki doslej niso bila sploh ali dovolj izkoriščena za dobavo krme ali za pašo domačih živali. Žetvene komisije morajo do 1. junija predložiti okrajnemu glavarstvu seznamek vseh teh zemljišč, zlasti je tiste posebno označiti, na katerih se da pridelovati seno. Istočasno je naznaniti, če je v občini pomanjkanje pašnikov in je vsled tega drugje zemljišča v to svrhu izrabljati.

Okrajno glavarstvo mora po sprejemu tega seznamka takoj pozvati lastnike v § 2., št. 2., omenjenih zemljišč, da se izkažejo do konci junija, da so sami vse potrebno ukrenili za dobavo krme, sena ali vršitve paše po domači živini, in sicer v celem obsegu kakor

je v dotični pokrajini navada, bodisi z lastnim obdelovanjem, bodisi, da so prepustili izkoriščanje drugim. Če tega v to določenem roku ne izkažejo, more okrajno glavarstvo vsa ne popolnoma izkoriščena zemljišča za pridelovanje krme prepustiti občini, v kateri zemljišča leže, v kolikor občina pašnike in planine sama rabi, ali pa z ozirom na lego in potrebo kaki drugi občini, ki ji manjka takih zemljišč.

§ 4. Občina je upravičena na ji odkazanih zemljiščih rabiti že narejena pota in po potrebi tudi nova narediti. Ona mora tudi vse ukreniti, kar je potrebno za izkoriščanje dotičnih zemljišč, zlasti sme narediti ograje, napajališča, stanove in druge preproste naprave.

§ 5. Ko se poraba teh zemljišč preneha, jih je občina dolžna brez odloga spraviti v prejšnji stan.

§ 6. Denarni dohodek uživanja odkazanih zemljišč gre v občinsko blagajno. Lastnik zemljišča nima nobene pravice do kakega plačila. Pravica do povračila kake škode napram občini gre lastniku le tedaj, če škoda ni v zvezi z rednim gospodarjenjem na zemljišču.

§ 7. Proti naredbam okrajnega glavarstva pri zvrševanju te ministrske odredbe ni dovoljen noben priziv, izvzemši v kazenskih prestopkih.

§ 8. Kdor se kakemu predpisu te odredbe ali na njeni podlagi izdani naredbi okrajnega glavarstva protivi, zapade denarni globi do 1000 K ali pa se kaznuje z zaporom do 1 meseca.

§ 9. Vse te določbe za lastnika veljajo v enakem smislu tudi za zakupnike, užitnike in druge upravičence.

§ 10. Gozdno-tehniško osebje politične uprave in v tistih deželah, kjer so agrarne oblasti, je osebje teh oblasti zavezano pri zvršitvi te odredbe podpirati okrajna glavarstva, žetvene komisije in občine pri zvrševanju nalog, ki jim jih da ta odredba.

§ 11. Ta odredba velja od dneva razglasitve. (8. maja t. l.)

Nova odredba glede skrčenja porabe ovsa.

Glede porabe ovsa določa ministrska odredba z dne 11. maja t. l., drž. zakonik 116, kakor sledi:

Na podlagi § 38. cesarske odredbe z dne 21. februarja 1915., drž. zakonik 41, po kateri se določa promet z žitom in mlinskimi izdelki, se odredi sledeče:

§ 1. § 3. lit. d. cesarske odredbe z dne 21. februarja 1915., drž. zakonik 41, se razveljavi. — Vse dovoljitve glasom § 2. te cesarske odredbe, ki se tičejo krmljenja z ovsom, se razveljavijo.

§ 2. Do preklica smejo lastniki konj pokrmiti vsakemu konju kvečjem po 1 kg ovsa (čistega, mešanega, zdrobljenega) na dan. — Zvišanje te odmerjene množine po oblastvenem dovoljenju na podlagi § 2. omenjene cesarske odredbe je odslej naprej nedopustno.

§ 3. Prestopki te odredbe se kaznujejo po okrajnih glavarstvih z denarno globo do 2000 K ali z zaporom do treh mesecev, v obtežljivih slučajih pa z denarno globo do 5000 K ali z zaporom do šestih mesecev.

§ 4. Ta odredba velja začeni z dnem 17. maja 1915.

Razglas c. kr. deželne vlade za Kranjsko

z dne 11. maja 1915, št. 11.189.,

o določitvi dnevov, ob katerih je dovoljena prodaja mesa in obrtniško oddajanje mesnih jedi.

Na podlagi § 2. ministrskega ukaza z dne 8. maja 1915., drž. zak. št. 113., o zagotovitvi preskrbe z mesom, zaukazuje deželna vlada tako:

§ 1.

Prodaja mesa, sirovega in pripravljenega (kuhanega, pečenega, prekajenega in dr.) ter obrtniško oddajanje jedi, ki obstoje povsem ali deloma iz mesa, je prepovedano v torkih in petkih.

To se tiče govejega, telečjega, svinjskega in kurjega mesa, izvzemši klobas in notranjih organov zaklanih živali, kakor pljuč, jeter, ledic, vranice, možgan in dr.

§ 2.

Prestopki tega razglasa se kaznujejo po § 7. ministrskega ukaza z dne 8. maja 1915., drž. zak. št. 113.

§ 3.

Ta odredba velja od dneva razglasitve.

C. kr. deželni predsednik:

Baron Schwarz m. p.

Omejitev klanja govedi in prasičev.

Na podlagi cesarskega ukaza z dne 10. oktobra 1914., drž. zak. št. 274., zapoveduje odredba kmetijskega ministrstva z dne 8. maja t. l., drž. zak. št. 114., za čas vsled vojne povzročenih izrednih razmer tole:

§ 1. Krave, telice in svinje, ki so toliko breje, da to spozna vsakdo, ki jih ima, prodaja ali kolje, je prepovedano za klanje prodajati in se jih tudi ne sme zaklati, izvzemši v sili, če bi drugače poginile.

§ 2. Krav, ki so za molžo ali za rejo, ženskih in rezanih telet, kakortudi telic in volov do dveh in pol

leta starosti in junčkov ter bikov do dveh let starosti se ne sme prodajati ali klati ne da to dovoli oblast. Starost 2 let označita dva stalna sprednja zoba in starost 2 $\frac{1}{2}$ let štiri taki sprednji zobje. — Dovoljenje h klanju v tem paragrafu navedenih živali sme dati v vsaki občini le veščak, ki ga določi okrajno glavarstvo. Dokler okrajno glavarstvo takega oblastvenega veščaka ne določi izvršuje njegove posle oni veščak, ki je že odbran v zmislu odredb z dne 14. oktobra 1914., drž. zak. št. 285., in z dne 23. decembra 1914., drž. zak. št. 353. in če tudi tega ni pa župan tiste občine, v kateri je dotična kmetija, oziroma lastnik živine. — Deželna vlada more za svoj upravni okoliš ali tudi za posamezne dele svoje pokrajine dati oblast izdajati dovoljenja za klanje okrajnim glavarstvom ali kakim drugim oblastim.

§ 3. Vsakdo je zavezan na poziv oblasti prevzeti v § 2., v drugem stavku, omenjeno oblastveno službo veščaka in jo vršiti najbolje in vestno. — Ta služba je častna in jo je torej brezplačno vršiti.

§ 4. Dovoljenje za prodaj v svrhu klanja ali za klanje telet, ki so manj kakor 6 mesecev stara, je le tedaj dati živinorejcu, če je v zadnjih 6 mesecih, računši od dneva vložitve prošnje, najmanj dve tretjini svojih telet, ki to se pri njemu storila, za rejo pridržal. Vrhutega mora tako za klanje določeno tele na dan odгона imeti vse znake telečje zrelosti, t. j. imeti mora vseh osem sprednjih zob obdanih od trdega zobjega mesa in imeti mora zaceljen popek.

§ 5. Oblastveno klavno dovoljenje glede telet in mlade govedi se more dati živinorejcu tudi iz utemeljenih vzrokov. — Taki vzroki so zlasti: 1. telesna nesposobnost teleta za rejo; 2. boleznj, hibe in slab razvoj živali, ki se ne da popraviti; 3. pomanjkanje prostorov, četudi le za silo, v katerih se živali morejo imeti; 4. pomanjkanje potrebne krme; 5. tak gospodarski položaj živinorejca, da mu je skupiček za žival neobhodno potreben za preživljanje ali za nadaljno gospodarjenje. To dovoljenje se pa ne sme dati za teleta, ki nimajo v § 4. označena znamenja telečje zrelosti.

§ 6. Za krave, ki molzejo ali ki so za rejo, je le tedaj dati klavno dovoljenje ali dovoljenje jih prodati v svrhu klanja, če z ozirom na razmere dotične kmetije ali obrata gospodarsko ni več utemeljeno jih naprej imeti.

§ 7. Če se oblastveno dovoljenje izda (§ 2.) dobi živinorejec, oziroma kmetovalec, ki ima živino, klavno privolilo s tekočo številko, ki ga je pri prodaji živali izročiti kupcu. V tem potrdilu je navesti za dovoljenje odločujoče vzroke in vrhutega pri telicah, volih in bikih tudi njih starost na podlagi gori omenjene menjave sprednjih zob. Nadalje je tudi napovedati v živinskem potnem listu starost živali v predelu: „Natančni popis živali“. Oblastveni veščak (§ 2.) mora izdane dovoljitve po tekočih številkah vpisati v poseben seznamek in zraven tudi njih bistveno vsebino. Pismene dovoljitve za klanje poberejo mesogledci ob priliki klanja. Mesogledec mora to dovoljenje zbirati in jih vsak teden izročiti županu tiste občine, v kateri so se živali zaklale. Župan jih ima poslati okrajnemu glavarstvu.

§ 8. Če se je prepustilo oblastveno dovoljenje v zmislu § 2., stavka tretjega, okrajnemu glavarstvu ali kaki drugi oblasti se sme v slučaju odгона kake živali v svrhu klanja izdati živinski potni list za dotično žival šele potem, ko je prišlo

dovoljenje za klanje od okrajnega glavarstva ali od omenjenega drugega mesta in je dovoljenje v živinskem potnem listu ter v odrezku označiti s številko in datumom dotičnega oblastvenega odloka. Če se pa gre za odgon kake živali, ki ni določena za klanje, je v živinski potni list zapisati opombo „Se ne sme zaklati“.

§ 9. Okrajno glavarstvo ima nadziralno pravico pri zvrševanju te odredbe in more razveljaviti ali izpremeniti odločitve župana, oziroma v zmislu § 2. postavljenega oblastvenega veščaka. — Če se dovoljenja za klanje ni dalo je dovoljen v teku 14 dni priziv na okrajno glavarstvo. Okrajno glavarstvo razsodi o prizivu, zaslišavši občino, končno veljavno v 8 dneh. Če je okrajno glavarstvo samo razsodilo, da se sme žival zaklati, ni proti tej odredbi nikakega priziva.

§ 10. Živali tistih vrst, ki so omenjene v § 2. se ne smejo pripustiti na noben semenj za klavno živino, če se zanje ne doprinese v § 7. imenovano potrdilo, oziroma živinski potni list, ki ima vpisano pripombo, da se žival sme zaklati. (§ 8.)

§ 11. Kdor v § 1. omenjene živali za klanje proda ali jih h klanju dovede, dalje kdor v § 2. omenjene vrste živali, ne da bi dobil dovoljenje, za klanje proda ali h klanju dovede, kdor take živali ne da bi imel dovoljenje v svrhu klanja kupi ali pa kdor vedé napáčno izpoveduje, da dobi dovoljenje za klanje ali kdor namenoma povzroči okoliščine, ki so merodajne za dovoljenje klanja, kdor se brez utemeljenega vzroka protivi prevzeti ali nadaljevati v § 2. omenjeno službo oblastvenega veščaka, kočno kdor se predpisom te odredbe ne pokori, je kriv prestopka te odredbe in se kaznuje od okrajnega glavarstva z denarno globo do 500 K, odnosno z zaporom do 1 meseca. — Razen tega more okrajno glavarstvo v slučaju potrebe poskrbeti za primerno prebivališče dotične živali ali tudi za njeno prodajo na stroške in nevarnost njenega lastnika. Če se prestopki naredi pri zvršitvi, obrti, more vrhutega, če so dani predpogoji § 133. odstavek 1., list. a, obrtnega reda, razveljaviti obrtno dovoljenje.

§ 12. Določbe §§ 1. in 2. ne veljajo: a) za živali, ki pridejo v svrhu klanja iz inozemstva; b) za živali, ki jih je v sili zaklati.

§ 13. Ta odredba velja od dne 14. maja 1915 naprej. — Istočasno je razveljavljena ministrska naredba z dne 23. decembra 1914., drž. zak. št. 353. Že izdana oblastvena dovoljenja na podlagi zadnje imenovane odredbe ostanejo veljavna.

Lastniki konj, pomnite glede krmljenja tole!

Preskrba krme konjem je zaradi vojne silno težavna. Raznih pridelkov iz dežel, ki so dajale druga leta krmo v naše kraje, letos ni k nam; ovsa se je pa tudi na Ogrskem bolj malo pridelalo. Kljub temu pa mora preskrbeti vojaška uprava pred drugimi dovolj krmil za svoje konje, ker smemo le tedaj upati, da srečno končamo vsiljeno nam vojsko, če bo armada dovolj založena z najvažnejšimi potrebščinami.

Vsled teh razmer je naravnih močnih krmil zelo pičlo.

Krmil, katerih sedaj ni, pa še dlje časa ne bo mogoče nadomestiti, ker bo večjo množino ovsa dala

še le nova žetev, dobivanje surovin za nektera umetna močna krmila je pa težavno ali celo nemogoče.

Ker je prav pri sedanjih razmerah silno potrebno skrbeti za to, da se ne zmanjša število konj, moramo urediti za vsako ceno krmljenje tem težavnim razmeram primerno in zato moramo izhajati z onimi nadomestnimi krmili, ki jih še imamo.

Če je vojna prehranjevanje ljudstva popolnoma predrugačila in nas sili se zadovoljiti s slabejšimi prehranili, ki so celo dragi in so bili doslej zaničevani, moramo tudi konje drugače prehranjevati kakor smo bili doslej vajeni. Pri količkah razumevanju in dobri volji lastnikov konj bo to šlo in mora iti.

V naslednjem je nekaj nasvetov, kako je mogoče konje prehranjevati za časa pomanjkanja z nadomestnimi krmili, kar jih imamo.

Predvsem je tole pomniti: Če je treba zamenjati krmo, kateri je konj privajen, z drugo krmo nove vrste, kateri še ni privajen, se ne sme nikoli kar naenkrat menjati. Vsaki krmi nove vrste se more privaditi konj le sčasoma. Zato zlepa ni mogoče dosti priporočati, da se poklada vsako krmilo nove vrste začetkoma le poleg stare, in sicer prvi dan prav malo, potem pa dan zadnevom več, tako da dobiva konj samo novo krmo šele, ko mine teden dni. Žival pa, kateri bi se poznalo, da ji nove vrste krma ne stori popolnoma dobro, se mora še bolj počasi navaditi nanjo.

Vpoštevaje to načelo se priporoča za konje takole sestavljati krmo:

a) za težke vprežne konje s 750 kg povprečne žive teže:

2 kg turščice, $\frac{1}{2}$ do 1 kg oljnatih tropin, 10 do 12 kg sena, 2 kg sirovega (nečiščenega) cukra, $1\frac{1}{2}$ kg otrobov, 3 kg rezanice in 1 kg riževe krmilne moke;

b) za konje s približno 450 kg žive teže (za srednje težko delo):

2 kg turščice, $\frac{1}{2}$ kg oljnatih tropin, 5 do 8 kg sena, $1\frac{1}{2}$ kg sirovega cukra, 1 kg otrobov, 2 kg rezanice;

c) za lahke konje s približno 350 kg žive teže: 2 kg turščice, 4 do 6 kg sena, 1 kg sirovega cukra, 1 kg otrobov.

Nujno se priporoča pri močnem pokladanju sena dajati konjem primerne množine soli. Pri pokladanju sirovega cukra je priporočeno dodajati 2% krede.

Razen teh krmil pridejo v pičli množini v poštev izluženi rezanci sladkornate pese, sladkornato močno krmilo in konjski prepečenec.

V posebnih okoliščinah se tudi priporoča pokladati posušene ostanke iz kuhinje ter zdrobljene pokladati, iz katerih je pa skrbno odbrati meso in kosti.

Kmetijske konje se da po dovršenem kmetijskem delu izključno prehranjevati s senom in z zeleno klajo, oziroma na paši.

Samoobsebi umevno je konje, ki so tako pičlo prehranjevani, varovati pred velikim naporom, zato jim je privoščiti daljših odmorov, zlasti dovolj časa pri krmljenju.

Izkušnja uči, da dobra oskrba veliko pripomore k dobremu uspevanju konja. Star pregovor pravi: „Dobro snaženje je polovica krme.“

Opomba uredništva. V naših razmerah se bo malokteremu mogoče držati gorenjih predpisov krmljenja konj in zato damo mi nastopno preprosto navodilo:

Po ministrski odredbi z dne 11. maja t. l. se posameznemu konju ne sme dati na dan več kakor 1 kg

ovsa. Kdor ima oves, naj delovnim konjem na vsak način skuša to množino ovsu pokladati. Kdor ima turščico, naj jo daje konjem kolikor mogoče, in sicer zdrobljeno. Drugače naj se pa konjem poklada kolikor mogoče dobrega sena in da ostanejo pri mesu, naj se jim poklada na dan do 1 kg oljnatih tropin. Oljnate tropine ne dajo moči, pač pa konja rejenega ohranijo in pripomorejo, da ne propade. Oljnate tropine je mešati z rezanico in je zmes le toliko poškopiti, da je konj ne more razpihavati. Kjer je količkanj mogoče naj hodi konj na pašo, ker tamkaj dobi vse potrebne hranilne snovi, t. j. tiste, ki ga rede in ki mu dajejo moč.

V predstojećem priporočena krmila je dobiti pri „Splošni avstrijski družbi za vnovčevanje živine“ na Dunaju III., St. Marx. Ta družba, ki je neprestano pod strogim nadzorstvom kmetijskega ministrstva, prodaja vsa krmila, ne da bi delala kaj dobička ter k cenam le toliko priračuna, da pokrije velike upravne stroške svojega oddelka za krmila. Če so cene za krmila vendarle visoke, to ni pripisovati nepravilnemu draženju od strani družbe, ampak edinole velikim nabavnim stroškom, ki jih povzročajo izredne razmere.

Od c. kr. poljedelskega ministrstva.

Podpišite drugo vojno posojilo!

V drugič, odkar se je pričela od sovražnikov nam vsiljena vojna, se obrača država do celokupnega prebivalstva s povabilom in pozivom, da ji da na razpolaganje denarna sredstva, ki jih potrebuje za nadaljevanje in srečno završitev boja.

Sijajen je bil uspeh prvega vojnega posojila; presenetljivo je učinkoval na tiste kroge, ki so tolikrat podcenjevali našo sposobnost in moč; uničevalno je vplival na naše sovražnike.

Še sijajnejši mora biti uspeh drugega vojnega posojila!

In to bo, če bo vsakdo v resnici prispeval po svojih močeh, če bo vsak, zaupajoč v državo in njeno silo, izpolnil svojo dolžnost, kakor jo izpolnujejo v junaški, požrtvovalni hrabrosti na bojišču naši očetje, sinovi in bratje.

Udeležba pri vojnem posojilu ni nikaka žrtev, temveč se ž njo plodonosno naloži glavnica!

Zatorej podpišite vsi drugo vojno posojilo!

Pogoji za podpisane so še ugodnejši kot pri prvem vojnem posojilu.

Podpisovalna cena je določena le s 95 K 25 v in ker so se banke odpovedale na svojo polodstotno provizijo, celo le s 94 K 75 v. To posojilo je plačljivo po 10 letih.

Kdor je plačal 94 K 75 v, dobi dne 1. maja 1925 vrnjenih 100 K.

Za to uživa visoko obrestovanje po 5 1/2 K za 94 K 75 v, t. j. 6 1/4 odstotkov skozi 10 let. Obresti se izplačujejo v polletnih obrokih 1. dne maja in 1. dne novembra po dospelosti.

Od poštne hranilnice ustanovljena rentna hranilnica omogočuje z deleži po 75, 50 in 25 K tudi manj premožnemu nabavljenju — ravnotako mu nudi možnost, da zamenja svoje deleže zopet v gotovino, če bi bil v teku 10 let morebiti prisiljen načeti svoje prihranke.

Premožnejši lahko nabavijo kose po 100, 200, 1000, 2000 in 10.000 K.

Pri zneskih do 200 K je treba nabavno ceno plačati takoj pri priglašenju.

Kdor podpiše nad 200 K, plača pri prijavi 10 odstotkov priglašenege podpisanega zneska, dne 26. junija in 27. julija po 25 odstotkov, dne 27. avgusta 20 odstotkov in ostanek dne 24. septembra 1915.

Prijave se lahko vrše pri vseh poštnih uradih, davkarijah, bankah in hranilnicah in se dajejo istotam tudi vsa natančnejša pojasnila.

Avstro-ogrška banka in blagajnica za vojna posojila dajeta v svrhu nabave vojnega posojila pod jako ugodnimi pogoji posojila na vrednostne popirje, blagajnica za vojna posojila pa poleg tega tudi proti zastavi hipotekarnih tirjatev, tako da se morejo tudi hipotekarni upniki, ki ne razpolagajo z gotovino, brez nadaljnega udeležiti te akcije.

Ti ugodni pogoji, ki jih izpolnijo lahko tudi manjpremožni, mali hranilci, nudijo vsakomur možnost, da podpiše, zatorej

naj tudi vsak podpiše drugo vojno posojilo!

Država je nanas najboljši dolžnik, najvarnejši plačnik. Z bogatimi obrestmi dobi vsak svoj denar povrnjen, kdor podpiše vojno posojilo. Pomaga državi, še bolj pomaga samemu sebi.

Pridno prebivalstvo Kranjske je bilo vsikdar opora države. Vojaki iz Kranjske krvavé in zmagujejo za čast in slavo naše stare, ljubljene Avstrije. — Tudi sedaj, ko naj se dajo državi sredstva za nadaljevanje in zmagonosno završitev boja, se ne bo noben Kranjec obotavljal in pomišljal, temveč bo krepko sodeloval za končno zmago in mirno bodočnost.

Zatorej podpiši vsakdo drugo vojno posojilo!

V LJUBLJANI, dne 14. maja 1915.

C. kr. deželni predsednik:

Baron Schwarz s. r.

Nezrelo žito je prepovedano krmiti!

Na podlagi cesarske naredbe z dne 10. oktobra 1914., drž. zak. štev. 274., je izdalo c. kr. kmetijsko ministrstvo 19. maja t. l., drž. zak. štev. 128., sledečo odredbo veljavno za časa vojne, ki slove:

§ 1. Žetev in pokladanje zelenega, t. j. nezrelega žita (pšenice, rži, ovsu in ječmena), ki ni kot mešanica za krmo sejano, je prepovedano in istotako popasenje takega žita.

§ 2. Če vsled posebnih razmer gospodarsko ni upravičeno pustiti žito dozoreti, če je n. pr. slabo prezimilo, če so naredile miši veliko škodo ali se je pripetilo kaj drugega podobnega, more okrajno glavarstvo krmljenje takega žita dovoliti, a le dogovorno z žetveno komisijo.

§ 3. Prestopki te odredbe se kaznujejo od okrajnega glavarstva z denarno globo do 500 K, ali z zaporom do 1 meseca.

§ 4. Ta odredba je veljavna od dneva razglasitve. (20. maja t. l.)

Vojno žito in njega osrednji obratni urad na Dunaju.

Minister za notranje zadeve je ustanovil poseben urad, ki se ima pečati z dobavo, oziroma s priskrbo žita tudi za prebivalstvo cele države. Iz vseh dežel je pozvanih še 56 zaupnikov v sosvet predsedstvu.

Dne 6. maja je predsednik sklical prvo ustanovno zborovanje, katero je minister za notranje zadeve pozdravil in razvil razloge, ki so ga napotili k ustanovitvi tega zavoda. Nato je predsednik podal obširno poročilo o dosedanjem delovanju predsedstva v svrhu pridobitve potrebnega žita. Za nakup žita je imenoval posebne komisijonarje, katerim je poveril nakupovanje, potem pa tudi razpečavanje žita.

Uredilo se je, da imajo pri slehernem nakupovanju žita občinski zastopi pravico intervencije, za katero jim gre ena četrtnina odstotka izkupila kot odškodnina za poslovanje. V krajih, kjer je glasom popisovanja več žita, kakor ga dotični potrebujejo za svoj dom, za svojce in uslužbence ter za seme in za prehrano živine, se mora odvzeti žito takoj plačati po maksimalni določeni ceni. Če bi pa kak posestnik hotel vse žito odprodati, ima pravico do posebnih nakaznic za moko, se mu mora dati po znižani ceni.

Tako nakupljeno žito se je oddalo večinoma velikim mlinom v zmletev. Ker so pa iz vseh krajev prihajale zahteve, da naj se nabavljeno žito prepusti v mletev tudi malim kmetiskim mlinom, se je potrebno odredilo, da se bo tudi tem, če morejo zadostiti predpisom za polno izmletev žita, odkazal primeren del žita v mletev. Osobito pri koruzi priznava osrednje vodstvo, da je najbolje, da se žito dobavlja na kraj lokalnega konzuma ter tam zmelje, ker koruzna moka se kaj naglo pokvari, osobito v vročini. Deželne vlade so s popisovanjem žitnih zalog in moke izračunale, v koliko zamore v deželi popisano žito zadostiti za lastno prehrano prebivalstva v deželi. Dežela je porazdeljena v okraje, v katerih imajo nekateri dovolj žitne zaloge, drugi ne; tako tudi glede občin. Zato se pa mora centralni vojnno-žitni urad pri porazdeljevanju ravnati po odločilih posameznih deželnih vlad.

Te deželne organizacije se morajo, tako je odredilo ministrstvo, osnovati po vseh deželah.

Posebno velike važnosti pa je, da se vse potrebno pravodobno odredi za prihodnjo žitno letino, ktera se mora osigurati, in če treba, prihraniti za prehrano armade in prebivalstva. Zato predsedstvo želi, da se izvoli poseben odbor, ki bo imel vse potrebno odrediti glede prihodnjega žitnega izdelka.

Nato se je začasnih opravnih sprejel, obenem pa izvoli pododsek, ki se je posvetoval o razširjenju pravic in delokroga tega sveta.

Posamezni člani tega sveta so stavili potem posebne iniciativne predloge. Naj navedem dva predloga, ki sem ju stavil in utemeljil. Prvi meri na to, da se od strani ministrstva tudi s primernimi večjimi denarnimi izdatki vse stori in odredi, da se bo letošnji žitni pridelek takoj statistično ugotovil. Zato naj se že sedaj odrede poizvedbe, koliko hektarov njiv je obsejanih s pšenico, ržjo, ječmenom in ovsem. In ko bo žito pospravljeno, omlačeno, naj se izračuna letošnji žitni pridelek. Doslej se navadno statistični računi o žitnem pridelku šele na spomlad doženejo in prijavijo. To je vse prepozno! Dejstvo je, da bi ne bili sedaj v toliki stiski zaradi kruha, ko bi bili pravočasno, takoj po izbruhu vojne in že jeseni začeli računati, koliko smo pridelali, koliko potrebujemo za prehrano armade, koliko nam preostaja za prebivalstvo. Tako pa se je šele februarja začelo nekaj misliti, medtem je šlo mnogo žita izven države, živelo se je jeseni in pozimi prepotratno in zato sedaj primanjkuje. Seveda je vsa letina v božjih rokah, a če nam Bog dá dobro žitno letino — doslej obeča ozimnina in jaro žito kaj dobro —

bomo v celi državi Avstriji in Ogrski pridelali toliko žita, da nam ga bo sicer nekaj primanjkovalo, a s takojšnjo varčnostjo, previdnostjo in vsestransko skrbjo, da se pritegnejo za kruh najboljši surogati (fižol, koruza, ajda i. d.), bomo zmogli sovražnika, ki bi nas rad izstradal. Izstradanja se torej nam ni bati.

Da bo delo možno, je pa treba, da uporabi naša avstrijska vlada ves svoj vpliv in izposluje, da tudi Ogrska vlada takoj vse odredi, da se žetvena statistika o pridelkih žita tudi na Ogrskem naglo dožene. Na podlagi tako nabranega proračuna bo moral vojnno-žitni obratni urad takoj iti na delo, da osigura žito za prehrano.

Drugi moj predlog je meril na to, da se vse one dežele, od katerih se itak ve, da so v pridelku žita pasivne, takoj izvzamejo iz skupnega proračuna in za nje „a priori“ takoj misli, kako jim primanjkuje žito zagotoviti. Med te dežele spada Kranjska, katero imam zastopati, kakortudi večina kraških, primorskih in planinskih dežel.

Drugi člani so nasvetovali, da naj se že sedaj izreče monopol države, ki naj zaseže vso žitno letino v vsej državi, osobito rž. Poslanec dr. Renner je zahteval tako odredbo, kakortudi, da naj se že sedaj določi, da bo za žito veljala cena, kakršna je bila lansko leto pred izbruhom vojne. Da se je taki zahtevi odločno ugovarjalo, je umevno, saj ne vemo, kakšna bo letina, in cene se izravnavajo na svetovnem trgu.

Končno se je izvolil odbor 28 članov, ki ima po želji ministra in predsedstva tega zavoda vse potrebno pripraviti, da se osigura prihodnji žitni pridelek za prehrano ljudstva. Odbor se je konstituiral in si izvolil za predsednika poljanca Povšeta, za podpredsednika pa ekscelenco bivšega ministra dr. Schreinerja in predsednika češkega deželnega kulturnega sveta dr. Ad. Prokupeka. Temu odboru bo vlada dala ves potrebni material in študij in upati je, da se bo vsaj za bodočo jesen in zimo boljše, ker pravočasno, vse potrebno poskrbelo za prehrano ljudstva z nepredragim žitom.

Fr. S. Povše.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa kmetijsko-gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se vrste med „Vprašanja in odgovore“, na ostala vprašanja se pa odgovarja pismeno, če je priložena znamka za odgovor. Odgovarja se edinole na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom; brezimna vprašanja ali taka, ki so zaznamovana le z začetnimi črkami, se vržejo v koš. V „Kmetovalcu“ se pri vprašanju nikdar ne natisne vprašalčovo ime, ampak vedno le pričetne črke imena in kraja. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj 4 dni pred izdajo lista; na poznejše došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi odgovora na kako kmetijsko-gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso kmetijsko-gospodarska, se ne odgovarja v „Kmetovalcu“, ampak le pismeno, če je pismu priložena 1 K v znakih kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu. Zadnje zlasti velja za pravne odgovore, ki seveda morejo biti le splošne vsebine, kajti uredništvo ne more poznati vseh včasih zelo važnih okoliščin in zato za take odgovore ne prevzame nikakega jamstva.

Drugi odgovor na 63. vprašanje v 9. številki „Kmetovalca“, ki se tiče hranjenja jajec, da se dolgo časa porabna ohranijo. Zadnjič smo popisali konzerviranje jajec, z vodotopnim steklom ter se nas je vprašalo zakaj nismo priobčili tudi garantol za konzerviranje jajec, ki je nek tudi jako dober in celo cenejši. Naš odgovor z naslednjimi vrstami popolnimo. — Garantol je prašek sestojč iz 8·87% mavca, 66·2% ugašenega apna, 5·03% ogljikovokislega apna, 0·94% magnezije, 0·47% neraztopljivih snovi in 8·49% vode. Garantol se dobi v drogerijah v Ljubljani pri Čvančari v Šelenburgovi ulici in pri Kancu v Židovski ulici, in sicer v zavojih po 40 in 60 vinarjev. Na liter vode je vzeti 10 gramov garantola, in sicer se

$\frac{3}{4}$ garantola kakih pet minut dobro meša v mrzli vodo, kjer se popolnoma ne raztopi in se ga nekaj vleže na dno. To mešanico je dati v temeljito osnaženo posodo. Sveža, umita in nerazpočena jajca se polože v mešanico. Ko je polovica jajec vložena, se nanje natrese zopet nekaj garantola in se potem vložijo druga polovica jajec. Jajec je v vsako posodo le toliko vložiti, da stoji nad njimi kakih 10 cm debela plast garantolove mašanice. Ko je polovica jajec vložena, se povrhu natrese še ostanek garantola. Na vrh tekočine se položi posebne vrste popir, ki je v vsakemu zavoju garantola pridejan. Ta popir plava nad tekočino. Posoda se potem še z drugim popirjem pokrije in zaveže. Posodo z vloženi jajci je hraniti na kakem hladnem prostoru, in sicer najbolje v kleti kar na tla postavljena, kjer ne zmrzuje. Kjer so jajca v garantolu hranjena, ne sme biti ničesar, kar tvori ogljikovo kislino, kakor n. pr. mošt, kisle zelje itd. Sicer je pa na vsakem zavoju tiskano navodilo za rabo garantola.

Vprašanje 69. Vojak, ki je prišel za kratek čas na dopust iz Šlezije, kjer je bil skoraj ves čas vojne, je pripovedoval o gnojničnih sesalkah, s katerimi ondotni kmetovalci dan zadnevom polivajo gnoj z gnojnico. Pravil je, da so sesalke nizke, imajo odtočno cev, ki se da poljubno sukati in da delo z lehkoto opravlja ena oseba. Ker so pri nas običajne gnojnične sesalke kaj malo pripravne za polivanje gnoja, zato bi si rad umislil tako gnojnično sesalko, ki bi bila pripravnejša in vprašam kje bi se dobila? (A. M. v. K.)

Odgovor: Nikar ne mislite, da imajo v Šleziji drugačne gnojnične sesalke, kakršne se tudi lahko pri nas dobe, kajti vsaka dobra gnojnična sesalka mora biti tako narejena, da se da sukati. Odtočnih cevi nimajo sesalke tako dolgih, da bi se lahko gnoj po celem gnojšču z gnojnico polival, in če se hoče to doseči, se mora na odtočno cev priklopiti žleb, po katerem teče gnojnica na tisto mesto gnojšču, kamor se želi. So pa tudi gnojnične sesalke, ki ne dvigajo le gnojnice, ampak jo tudi s primernim pritiskom na določena mesta po celem gnojšču lahko brizgajo in taka sesalka mora imeti s sesalno napravo združeno brizgalno napravo. Pri trgovcih s kmetijskim orodjem in stroji v Ljubljani lahko dobite vsakovrstno gnojnično sesalko in če je nimajo v zalogi vam jo pa radi priskrbijo. Pri nas žal ni navada gnoja na gnojšču redno polivati, kar je pa za dobro gojenje gnoja neobhodno potrebno. Gnoj ne sme ležati v gnojnicah, a tudi sušiti se ne sme ter se ga mora vedno primerno in enako vlažnega ohranjati, ker le tak gnoj se pravilno godi. V Šleziji so kmetovalci zelo razumni, z to pravilo z gnojem ravnajo. Hlevski gnoj nima le naloge zemljo rahljati in jo preskrbljevati z rastlinskimi hranilnimi snovmi, ampak z gnojem morajo prihajati v zemljo tudi velevažne talne bakterije, ki posredujejo prehranjevanje rastlin. Tako bakterije se pa v gnoju le tedaj razvijajo, če se zna z gnojem pravilno ravnati. Če bi se šlo samo za rastlinske hranilne snovi, bi se tedaj izhajalo tudi brez hlevskega gnoja samo z umetnimi gnojili, ker pa temu ni tako, je bil, je in ostane hlevski gnoj najvažnejši za kmetovalca. Vojna nas bo v marsičem izučila in tu imate že t. k. slučaj. Dotični vojak je prišel med razumnejše kmetovalce in je dospel domov vam povedal nekaj novega, kar pri vas ni znanega, dasi smo mi v našem listu na to reč že opetovano opozarjali.

Vprašanje 70. Imam bencinov motor za pogon raznih kmetijskih strojev. Ta motor bi bil letos prav posebno važen, ker manjka delovnih sil, a žal ni nikjer bencina dobiti, vsled česar ne bo poraben, če ni za bencin kakega nadomestila. Sorodnik, ki je pri vojaki, mi piše, da rabijo pri bencinovem motorju s pridom surovo olje, po imenu Diesellovo olje. Ali je Diesellovo olje ali pa kaj drugega nadomestilo za bencin in kje se dobi? (A. R. v. H.)

Odgovor: Naravni petrolej je silno sestavljena tekočina raznih snovi, ki se užgo pri različno visokih toplotah. V petroleju so tudi bencin in njemu sorodne snovi. Če naj petrolej gori z lepim svetlim plamenom in naj za razsvetljavo ni nevaren, ga je očistiti zlasti od močno vnetljivega bencina in temu podobnih snovi. Malo ali nič očiščen petrolej, ki je zelo vnetljiv, se imenuje sirov petrolej. V sili se more tudi pri bencinovitih motorjih rabiti sirov petrolej, ki se naredi porabnejši s pridevkom kakih 5—10% denaturiranega špirita. Sirov petrolej ne gori tako dobro kakor bencin, pusti veliko ostankov, zato je motor večkrat temeljito očistiti. Sirov petrolej vam priskrbi vsaka večja tvrdka, ki se peča s prodajo petroleja. Dobro nadomestilo za bencin je bencol, ki ga je pa danes tudi težko dobiti in je istotako zelo drag. Novo nadomestilo za bencin je „bencoline“ od tvrdke M. Elfer na Dunaju, I. Krugerstrasse 3, ki je nek enako dober kakor bencin in je poraben za avtomobile in stoječe motorje. Sicer je pa upati, da bo v teku enega meseca dobiti že zopet dovolj bencina, četudi dražjega kakor običajno.

Vprašanje 71. Ali naj se trte žveplajo zoper plešnobo proti večeru, ker pade ponoči veliko rose, ali pa zjutraj pri rosi? (T. O. v. D.)

Odgovor: Ne eno, ne drugo ni dobro, ampak trte naj se suhe žveplajo ob suhem, solnčnem in vročem vremenu, ker le tedaj žveplo učinkuje. Trte je torej najbolje v vročih, solnčnih dneh zgodaj dopoldne žveplati precej, ko se je rosa popolnoma posušila.

Vprašanje 72. Zakaj češplje iz mladega in starega drevja popadajo, ko so že precej debele in kaj je ukreniti, da se to prepreči? (F. O. v. D.)

Odgovor: Vaše češpljevo drevje je bržkone okuženo od neke glive z latinskim imenom „exoascus pruni“, ki pride na cvetje, kjer se naprej razvija na mladem plodu. Nenapaden plod se nenavadno hitro debeli, odpada in je neužit. Tros glive prezimi na vejah, od koder pride pomladi na cvetje. Okuženo drevje je konci jeseni, ko ni več muževno, močno z rezatvijo prikrajšati ter je vse odrezane veje takoj sežgati. Istotako je odpadle češplje „norice“ sproti pobirati in uničevati, da se nima gliva prilike razmnoževati. Drevju je seveda gnojiti. Priporočeno je okuženo češpljevo drevje pomladi kake tri tedne preden prične popki poganjati dobro poškopiti z žveplovo apneni juho, ki se razredči s tremi do štirimi deli vode. Žveplova apneni juha se dobi v kmetijski tvornici Franca Zmerzlikarja v Deutsch-Wagramu pri Dunaju.

Vprašanje 73. Na mojem vrtu so mi pričele mravlje pokvarjati zlasti krompir in tudi druge rastline. Krompirjeve in tudi drugih rastlin stebre mravlje prejedajo, potem hitro ovne in se posuše. Kako naj mravlje zatrem? (A. L. v. P.)

Odgovor: Mravlje ne poškodujejo rastlin, ampak listne uši in kjer so te, pridejo mravlje hitro blizu, da srkajo sladke sok, ki ga listne uši izcejujejo. Vi zapazite mravlje, ne pa listnih uši, ki so pod listjem skrite in imajo največkrat listju ali stebrom podobno barvo. Le pogledite natančno, pa boste takoj zagledali listne uši. Preženite listne uši in škoda bo prenehala, pa tudi mravlje bodo izgubile. Listne uši se preženo s tobakovo vodo. Le tista uš pogine, ki jo tobakova voda zmoči. Ker so listne uši največ pod listjem, zato je rastline posebno tamkaj s tobakovo vodo škropiti. Tobakova voda se najbolje naredi s tobakovim izvlečkom, ki se dobi v vseh glavnih tobakarnah. Na liter vode je vzeti in dobro premešati 2 žlici tobakovega izvlečka.

Vprašanje 74. Mnogokrat se pripeti, da pri nastavljanju vinskega soda doga počni, ali se pa sod tudi na vozu, na železnici ali spravljanju v klet kaj pokvari in prične

puščati. Kako se prepreči puščanje mokrega polnega soda? (A. M. v B.)

Odgovor: Razpoko je zamašiti z bombaževino, ki je dobro z lojem namazana. S tako bombaževino je z noževno klino razpoko kolikor mogoče dobro in na tesno zadelati in je potem s prstom skušati še povrhu loj v razpoko vtreti, da se zadelajo najtinejše špranje. Širše razpoke je zadelati s primerno prirezanim mehkim lesom, ki ga je v razpoko vtolči; ostale manjše špranje je potem še razdeliti s položeno bombaževino in je končno vse z lojem dobro zamazati. Najbolje je vzeti loj od lojenih sveč.

Vprašanje 75. Odkod prihajajo v prekajenem mesu sive lise, dasi je drugače meso prav okusno in na drugih mestih lepo rdeče? Meso s takimi sivimi lisami je na oko manj okusno. V prejšnjih časih smo imeli vedno skozinskoz lepo rdeče gnjati, dasi niso bile tako dobre in sočne kakor sedaj. Ljudje trdijo, da prihaja ta napaka od vpeljanih tujih prasičjih pasem in da je bilo prekajeno meso prejšnjih domačih prasičev vedno lepo rdeče. (G. T. v L.)

Odgovor: Glede takih sivih lis v prekajenem mesu se nas je že večkrat vprašalo, a nismo mogli objaviti povoljnega odgovora in tudi ta odgovor na Vaše vprašanje se je zato zakasnil, ker smo šele sedaj izvedeli pravi vzrok. Take sive lise niso v nobeni zvezi s prasičjo pasmo, pač pa kolikor-toliko z izpremenjenim napravljanjem prekajene svinine napram poprej običajni. V prejšnjih časih so večinoma klali starejše prasiče, meso so dolgo solili v močni solamuri in so ga pustili dolgo v dimu viseti. Po dr. Hasterliku (Kosmos šte. 5. iz l. 1915.) je reč takale: Rdeča barva svežega mesa prihaja od tistega barvila, ki je v krmi, namreč od hemoglobina, ki je združen z mesno beljakovino, t. j. z mijozinom. Pri kuhanju svežega mesa mijozin zakrke in se loči od hemoglobina, ki se izpremeni v sivi hematin. Čim starejša je žival, tem več ima v svojem mesu hemoglobina, zato je kuhano meso starejših živali bolj sivo kakor mladih. Samo razsoljeno meso ne ohrani rdeče barve, če se ne pride ne solitarja. Solitar se razkroji v solitarjevo sokislino, ki se s hemoglobinom spoji v svetlordeč hemoreidin, ki pri kuhanju to svojo lepo rdečo barvo obdrži. Pa tudi prekajevanje mesa, ki sledi razsoljevanju tvori neko rdečo barvilo valed učinka ogljikovega oksida, ki je v dimu. Hemaglobin se namreč izpremeni v ogljikovo kisast femoglobin, ki je lepo rdeč in tudi pri kuhanju tak ostane. Če hočete torej imeti lepo rdeče prekajeno svinjsko meso, ki nima sivih lis, ga morete dovolj prekadtiti. Premočno prekajevanje, kakršno je bilo prejšnje čase običajno, pa tudi ni umestno, zato je meso najprej dobro in dovolj časa razsoljevati s pridevkom enega grama solitarja na 1 kg mesa. Iz tu razloženega morete posneti, da sive lise v prekajenem svinjskem mesu niso zavise od prasičje pasme, temveč od načina razsoljevanja in prekajevanja.

Vprašanje 76. Pri nas se letos pogostokrat dogaja, da krave skotevajo vodenična teleta. Iz krave pride s trebílom in teletom vred do 2 škafa vode in tele seveda ne živi. Kaj je temu vzrok in ali so take krave še za pleme? (F. K. v M.)

Odgovor: O vzrokih vodeničnosti ploda v maternem telesu ni še nič gotovega znanega, pač jo pa nekteri spravljajo v zvezo s kužnim vnetjem spolovil in z onim bacilom, ki povzroči izvirgavanje. Navadno ni le tele vodenično, ampak so tudi jajčne kože (mehur), ki obdajajo plod v maternem telesu. Vodeničnost teleta povzroči moteni krvni obtok in obolenje ledvic v teletu. Proti vodenični nerojenih telet in mehurja ni nobenega zdravila. Tele pride vedno mrtvo na svet in je največkrat tudi krava pri porodu v nevarnosti. Ta nevarnost se da preprečiti, če živinozdravnik vodenično

teleta ali mehurja že naprej dožene in potem umetnim potom pred časom uvede izvrženje. Krava, ki je storila vodenično tele, je še vedno poratna za pleme.

Vprašanje 77. Imam štiri meseca staro telico, ki se ji voda zapira. Ta telica je imela pri porodu dve tako močni žili, da se nista dali pr trgati, ampak smo jih morali odstriči. Popek se je potem telici več kakor desetkrat prisadil, se je zgnojil, gnojna bula se je predrla in se je slednjič zacelila. Sedaj ima telica popek že 14 dni zaceljen, a žival le z veliko silo in pomalem odceja vodo. Ali ima morda telica kamen v mehurju? Bo li to minulo in kako je telico zdraviti? (A. K. v Z.)

Odgovor: Vsled napačnega ravnanja pri porodu si je Vaša telica skozi popek okužila kri in zato je imela otečen popek, ki se je zgnojil. Ker predrte zgnojene oteklina niste dovolj osušili, zaostajal je strap in se je gnojenje ponavljalo. Pri gnojenju se pa celična tkanina razdeva, tvori se nova ali celo divje meso. Vsled prestane bolezní na popku se je telici scalna cev zožila in deloma zarasla ali pa so se celo v njej naredili novi stvori. Če je naše domnevanje pravo, potem je edina pomoč, da živinozdravnik žival operira. Peska ali kamenja telica prav gotovo nima v mehurju, ker je veliko premlada.

Družbene vesti.

* **Nov lovski zakon za Kranjsko** je dobil Najvišje potrdilo. Ta zakon stopi v veljavo šele 3 mesece po objavi v deželnem zakoniku. Ker je zvršiti še precej predpriprav, zato zakon bržkone ne bo še kmalu v deželnem zakoniku objavljen in torej utegne še precej časa trajati preden stopi v veljavo. Dosedanje zakupne pogodbe lovišč pa ostanejo v veljavi, dokler njih zakupna doba ne poteče in veljajo zanje določbe prejšnjih zakonov.

Diamalt se dobi v pločevinastih ročkah po 8 kg, ki stanejo po 13 K, po 4½ kg, ki stanejo po 8 K, dobe se pa sedaj tudi manjše ročke po 1 kg, ki stanejo 2 K (brez poštnine.) Opozarjamo na spis „Diamalt, dober pripomoček pri peki“ v peti šte. letošnjega „Kmetovalca“.

* **Semenske zmesi detelj in trav**, izbrane čiste in preskušene kakovosti, ima c. kr. kmetijska družba v zalogi in jih oddaja kmetovalcem po K 2-20 kg. — Opozarjamo na spis „Sestava in setev travnih in deteljnih zmesi“, ki ga na zahtevanje vsakomur zastoj pošljemo. Obenem opozarjamo na knjigo Weinzierl-Turk: O sestavljanju in setvi travnih mešaníc, ki stane pri družbi za ude 1 krono.

* **Deteljno seme**, zajamčeno predenice čisto in potrjeno od kmetijsko-kemijskega preskušališča v Ljubljani, oddaja družba svojim udom z zavojem vred, in sicer seme domače, štajerske ali črne detelje po 2 K 20 h in seme lucerne ali nemške detelje po 2 K 20 h kilogram.

Za vinogradnike in vinske trgovce ima družba v zalogi sledeči novi dve kletarski potrebščini: 1. **Bernadotov vinomer** (vlnsko tehtnico) za hitro določanje alkohola v vinu mrzlim potom. Cena temu vinomeru je 6 K ter je denar pri naročitvi naprej poslati. 2. **Eponit**, s katerim se vzame vinu vsak zoprni okus ali duh, bodisi po gnilobi, plesnivcu, po sodu, grenkobi itd. Kg eponita stane 5 K brez poštnine in zavoja. Množine eponita po 10 dk se pošilja za 60 vinarjev s poštnino in zavojem vred kakor vzorec brez vrednosti in je denar naprej poslati.

* **Trtne škropilnice** ima družba tudi letos v zalogi, in sicer dve vrsti: navadne škropilnice „Korona“ po K 28— in škropilnice novejšje sestave „Hero“ po K 44—

komad z zabojem vred. Slednje imajo tlačilno in brizgalno napravo, ki se izsnema, so močnejše in vestransko priporočene. Družba si je letos nabavila tudi škropilnica sestava dunajske c. kr. kmetijske družbe „Avstrija“, ki so zelo močno izdelane in zbog svoje trpežnosti jako priljubljene. Komad stane 44 kron. Družba si je nabavila tudi nekaterih potrebščin k škropilnicam, ker jih morajo posestniki starih škropilnic večkrat nadomestiti. Nova škropilnica je draga, dočim se da majhna napaka često popraviti z nadomeščanjem kakega dela. Razpršilnike, ki se lahko rabijo za oba stroja, nadomešča družba po 90 h, igla stane 16 h. Dvojni razpršilniki stanejo po K 2-80. Nova iznajdba je mrežna cevka, ki se lahko rabi pri vsaki razpršilni cevki, ne da bi bilo treba pri razpršilni cevki ali na razpršilniku kaj izpremeniti. Z mrežno cevko opremljena razpršilna cev lahko mnogo ur nemoteno deluje, ker se zamašenje dolgo zabranjuje. Komad stane 2 kroni 20 h. Kolenca so po 1 K 20 h. Gumijeve plošče so po K 1-40, ventilni gumi stane 12 h, kroglice so po 20 h.

Žveplalniki. V zalogi bo nekaj komadov nahrbtnih žveplalnikov „Prinz I“ po 30 kron in nekaj ročnih žveplalnikov po 10 kron komad.

* Umetna gnojila:

Kalijevo sol po K 13-60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 7 K. Kdor gnojil travnike s kostno moko ta mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Na oral je računati 200 kg kostne moke in 100 kg kalijeve soli.

Kajnit po 6 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 16 K 100 kg z vrečo vred. Kostno moko je rabiti v zvezi s kalijevo soljo ali s kajnitom.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevga dušika, oddaja družba po 24 K 100 kg z vrečo vred.

Klajno apno, 38—42%, precipitirano (ne žgano) blago, oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg po 26 h. V manjših množinah pa po 28 h kg. Za manjše pošiljate na zunan se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja.

Sezamove tropine. Družba je ugodno kupila večje množine najfineje zmlatih sezamovih tropin in jih oddaja po K 50—100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo v vrečah po 100 kg. Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin, ker oljnatih tropin v dolednem času sploh ne bo več dobiti.

Orehove tropine po K 50—100 kg.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Občni zbor c. kr. kmetijske družbe za l. 1914.

(Dalje.)

Družbeni udje so razdeljeni v 16½ podružnic, ki jih je napram zadnjem poročilu za 6 več. Pripomniti je pa, da letos marsiktera od teh podružnic nima po pravilih predpisanega zadostnega števila udov, vsled česar njen obstoj ni upravičen, a v teh izrednih razmerah takih podružnic ne gre razpuščati, ker ob povrnitvi normalnih razmer bodo te podružnice gotovo zopet imele dovolj udov. Da se pa današnji občni zbor strogo po pravilih vrši, so bile povabljeni poslani na občni zbor svoje odposlance le tiste podružnice, ki imajo še predpisano število udov.

Po nadomestilnih volitvah na občnem zboru dne 14. aprila 1914 so bili v glavnem odboru gg.:

Predsednik: Frančišek Povše, komercialni svetnik, drž. in dež. poslanec, graščak itd. itd. v Ljubljani.

Podpredsednika: msgr. dr. Evgen Lampe, deželni odbornik itd. v Ljubljani; Andrej Kalan, prelat itd. v Ljubljani.

Odborniki: Oton baron Apfaltrern, graščak itd., Križ pri Kamniku; Bartol Frančišek, deželni živinorejski večšak v Ljubljani; Dimnik Mihael, deželni poslanec itd., Jarše ob Savi; Hladnik Ivan, župnik, drž. in dež. poslanec, Trebelno pri Mokronogu; Istenič Frančišek, posestnik, Gorenji Logatec; Jan Jakob, župan itd. v Podhomu; Kosler Josip ml., posestnik v Ljubljani; Leopold baron Liechtenberg, graščak itd. v Ljubljani; Mihelčič Alojzij, deželni poslanec in župan, Lokvice; Piber Ivan, župnik in deželni poslanec, Gorje pri Bledu; Ravnikar Josip, posestnik, Njivice; Rohrman Viljem, ravnatelj deželne kmetijske šole, Grm.

Dva izmed gg. odbornikov, in sicer gg. Mihelčič in Ravnikar sta bila kot črnovojnika pri vojakih, a sedaj je g. Mihelčič oproščen.

Računska preglednica sta bila v lanskem občnem zboru za triletno dobo voljena gg. Hinko Lindtner, deželni računski svetnik v Ljubljani in Bohuslav Skalický, c. kr. vinarski nadzornik v N. vem mestu.

Glasom 4. točke sporeda današnjega občnega zbora je voliti v zmyslu družbenih pravil letos štiri nove ude glavnega odbora, ki jim je pošla poslovna doba in ki morejo biti seveda zopet voljeni.

Družbeni zastopniki v državnem kmetijskem svetu, v državnem železniškem svetu in v živinozdravniškem svetu so ostali v dobi, za katero se to poročilo glasi, dosedanji, in sicer je družbeni zastopnik v državnem železniškem svetu in v živinozdravniškem svetu družbeni predsednik g. Frančišek Povše in družbeni zastopnik v državnem svetu glavni odbornik g. župnik Ivan Hladnik. Namestnik teh gospodov v teh zastopih je družbeni ravnatelj.

Družbeno delovanje je bilo urejeno, kakor pravila predpisujejo, na podlagi sklepov odborovih sej, ki so se redno vršile in so zapisniki teh sej objavljeni v družbenem glasilu.

Tekoča opravila je opravljalo tajništvo dogovorno s predsedstvom ter jih je reševalo v zmyslu sklepov glavnega odbora, oziroma v nujnih slučajih na lastno roko proti naknadni potrditvi v seji glavnega odbora. Vložni zapisnik izkazuje l. 1914. 2131 strogo uradnih odpisov. Vseh poslovnih števil je pa bilo l. 1914. 42887 in je seveda to število napram lanskem letu za kakih 1000 padlo, kajti po izbruhu vojne meseca avgusta je uradovanje močno zastalo in se je šele proti koncu leta na normalno višino dvignilo.

(Dalje sledi.)

R a z g l a s

c. kr. deželne vlade za Kranjsko z dne 11. maja 1915., št. 11060., s katerim se prepoveduje nakupovanje živine od hiše do hiše.

Na podlagi § 4. ministrskega ukaza z dne 8. maja 1915., drž. zak. št. 115., zaukazuje deželna vlada tako:

§ 1.

Nakupovanje živine potovaje od hiše do hiše je po vsej vojvodini Kranjski od 14. maja 1915. naprej prepovedano.

§ 2.

Prestopki te prepovedi se bodo kaznovali po § 10. ministrskega ukaza z dne 8. maja 1915., drž. zak. št. 115.

C. kr. deželni predsednik:

Baron Schwarz l. r.